

השימוש בשירותים דנטליים בעידן הרפורמה בבריאות השן לזקנים (בשנים 2019-2024)

איילת ברג-ורמן¹ שי שדה¹
אילא קרמל-שיפמן¹ שלמה זוסמן²
לנה נטפוב²

¹מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל
²משרד הבריאות, האגף לבריאות השן

25-064-דמ

עריכת לשון: סיגל אשכנזי
עיצוב גרפי: ענת פרקו טולדנו

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

המחקר הוזמן על ידי המכון הלאומי לחקר שירותי הבריאות ומדיניות הבריאות ומומן בסיועו.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | טבת תשפ"ו | דצמבר 2025

רקע

בעשורים האחרונים חל שיפור בבריאות השן של זקנים בישראל, אך המצב בישראל עדיין ירוד מזה שבמדינות מפותחות רבות. חלק מן ההסבר לכך נעוץ בחסמים המקשים את קבלת השירותים הדנטליים. בשנת 2019 יושמה בישראל רפורמה בשירותים הדנטליים לזקנים, שמטרתה לשפר את נגישות הזקנים לשירותים ולצמצם חלק מן החסמים. יישום הרפורמה החל בהכללת טיפול משמר לבני +75 בסל השירותים הניתנים על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי והמשיך בהרחבת הזכאות לבני +72 מחודש ספטמבר 2022. מאוקטובר 2019 נכלל בסל גם טיפול משקם לבני +80.

מטרות המחקר

1. לבחון את מגמות השינוי בשימוש בשירותים הדנטליים לאוכלוסייה הזקנה בשש השנים הראשונות להחלת הרפורמה בבריאות השן.
2. לבחון את דפוסי השימוש של זקנים בשירותים דנטליים מאז הכללתם בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, כלומר בשש השנים הראשונות להחלת הרפורמה. ההנחה הייתה שבדומה לרפורמת בריאות השן בקרב ילדים, תהיה עלייה מהירה בשנים הראשונות ליישום הרפורמה, ולאחר מכן יתייצב שיעור העלייה משנה לשנה.

שיטת המחקר

ניתוח משני של נתונים שמסרו קופות החולים למשרד הבריאות על מטופלים בני +65.

ממצאים עיקריים

בשנים 2019-2024 חלה עלייה של פי 2.8 במספר המטופלים (מ-46.2 אלף ל-129.4 אלף) בטיפולי השיניים במרפאות של קופות החולים. זאת עלייה מ-10% לערך ל-17% לערך בקרב המבוטחים בקבוצות הגיל הרלוונטיות באותן שנים. עליות בולטות נרשמו בשיעור המקבלים טיפולי מניעה מכלל המבוטחים של קופות החולים (פי 2.7) ובשיעור המקבלים טיפולי עזרה ראשונה מכלל המבוטחים (פי 2.2). עלייה נרשמה גם בשיעור המקבלים טיפולים כירורגיים (פי 1.8) וטיפולים משמרים מכלל המבוטחים (פי 1.6). בשנים 2020-2024 חלה עלייה גדולה של פי 1.5 בשיעור המקבלים טיפולים המשקמים. הממצאים מלמדים על הבדלים ניכרים בין קופות החולים בהספקת טיפולים דנטליים לזקנים במסגרת הרפורמה.

מסקנות

נמצא גידול ניכר בשיעור הזקנים שקיבלו טיפולי שיניים בשש השנים הראשונות לרפורמה ובייחוד בטיפולי המניעה וכן בטיפולי עזרה ראשונה. עם זאת שיעור המטופלים עדיין נמוך מן המצופה.

המלצות לקובעי המדיניות

1. לנוכח שיעור המטופלים הנמוך יש להמשיך בפעולות להגברת המודעות להחלת הרפורמה ולהדגיש את היתרונות לבריאות השן בקרב האוכלוסייה הזכאית.
2. יש לערוך מחקר המשך כדי לעקוב אחר המגמות שזוהו במחקר זה בנוגע לדפוסי צריכת שירותים דנטליים בקרב זקנים ולבחון את נקודת המבט של המטופלים בנוגע לטיפולי השיניים שהם מקבלים.

תוכן העניינים

1	1. רקע
3	2. מטרות המחקר
4	3. שיטת המחקר
4	3.1 אוכלוסיית המחקר
4	3.2 מערך המחקר
4	3.3 ניתוח הנתונים
5	3.4 הגדרות
6	4. ממצאים
6	4.1 מספר המטופלים
6	4.2 שיעור המטופלים, הטיפולים וסוגי הטיפולים
17	4.3 טיפולים משקמים
22	5. מגבלות המחקר
23	6. סיכום, דיון והמלצות
23	6.1 סיכום ודיון
24	6.2 המלצות לקובעי המדיניות
25	עוד פרסומים של המכון בנושא
26	מקורות
28	נספח א: מספר מבטחים לפי גיל, קופות חולים ושנים

רשימת הלוחות

8	לוח 1: שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים בני +75 לפי סוג טיפול, קופת החולים ושנים
10	לוח 2: מקדמי גרסיה ליניארית להסבר שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים
12	לוח 3: שיעור הטיפולים ל-1,000 בני +75 מבטחים לפי קופת חולים ושנים
14	לוח 4: מספר הטיפולים למטופל של בני +75 לפי סוג טיפול, קופת חולים ושנים
16	לוח 5: מקדמי גרסיה ליניארית להסבר מספר הטיפולים למטופל
18	לוח 6: שיעור המטופלים שקיבלו טיפולים משקמים ל-10,000 מבטחים בני +80 בשנים 2020-2024 לפי קופת חולים
20	לוח 7: שיעור הטיפולים המשקמים ל-10,000 מבטחים בני +80 בשנים 2020-2024 לפי קופת חולים

רשימת התרשימים

- 6 תרשים 1: מקבלי טיפול בני +75 בכל קופה לפי שנים
- 7 תרשים 2: שיעור המטופלים ל-1,000 מבוטחים בני +75 לפי סוג טיפול שקיבלו בשנים 2019-2024 בכל קופות החולים
- 11 תרשים 3: שיעור הטיפולים ל-1,000 מבוטחים בני +75 בכל קופות החולים לפי סוג טיפול ושנה
- 13 תרשים 4: מספר הטיפולים למטופל בשנים 2019-2024 בכל קופות החולים, לפי סוג טיפול
- 16 תרשים 5: סוגי הטיפולים שניתנו בשנים 2019-2024 בכל קופות החולים
- 17 תרשים 6: שיעור המטופלים שקיבלו טיפולים משקמים ל-10,000 מבוטחים בני +80 בשנים 2020-2024 בכל קופות החולים, לפי סוג טיפול
- 19 תרשים 7: שיעור הטיפולים המשקמים ל-10,000 מבוטחים בשנים 2020-2024 בכל קופות החולים, לפי סוג טיפול
- 21 תרשים 8: הרכב סוגי הטיפולים בשנים 2020-2024 בכל קופות החולים (כולל טיפולים משקמים)

1. רקע

למצב בריאות הפה והשיניים יש השפעה ממשית על איכות החיים ועל התזונה של זקנים. מצב בריאות הפה של הזקנים בישראל ירוד מזה שבמדינות מפותחות רבות (Berg-Warman et al., 2018). חלק מן הסיבות לכך נעוצות בחסמים דוגמת מחיר הטיפולים, המקשים על זקנים בישראל לקבל שירותים דנטליים (ברג-ורמן ואח', 2004).

בסקר ארצי "מב"ת זהב" (סקר מצב בריאות ותזונה לאומי לבני 65 ומעלה 2005-2006), דיווחו 17% מכלל הזקנים בישראל כי איכות חייהם מושפעת ממצב בריאות הפה שלהם (Zusman et al., 2016). במחקר אחר שהשתמש בנתוני הסקר הארצי נמצאו הבדלים ניכרים בצריכת אנרגייה, חלבון וסיבים תזונתיים בין אלו שביקרו אצל רופא שיניים בשנה האחרונה ובין אלו שלא. צריכתם של רכיבים תזונתיים אלו מושפעת ממצב בריאות הפה והשיניים, ובקרב הזקנים שדיווחו על בעיות לעיסה בגלל מצב השיניים נרשמה צריכה נמוכה של רכיבים תזונתיים אלו לעומת אלו שלא דיווחו על בעיות לעיסה. עוד נמצא כי צריכת רכיבי תזונה מגוונים בקרב זקנים עם שיניים תותבות נמוכה מזו שבקרב זקנים עם שיניים טבעיות (21 שיניים טבעיות ו-4.1 זוגות שיניים בממוצע; Natapov et al., 2018).

בחינת מצב בריאות הפה של הזקנים בישראל – לפי שיעור חסרי השיניים ולפי מספר השיניים שיש לאדם בפה – מלמדת כי בשנת 2020 איבדו את כל שיניהם 24% מכלל הזקנים בני +65, ולשאר היו 19 שיניים בממוצע. לבני 75-84 היו 20 שיניים בממוצע, ולבני +85 היו 13 שיניים בלבד בממוצע (Berg-Warman et al., 2021). על פי ארגון הבריאות העולמי, אדם זקוק ל-20 שיניים לתפקוד תקין (World Health Organization [WHO], 1992). במחקר שפורסם בשנת 2001 (ברג-ורמן ואח', 2001) נמצא כי 70% מכלל הזקנים בישראל שהכנסתם נמוכה איבדו את כל שיניהם לעומת 45% מכלל הזקנים שהכנסתם גבוהה (כשליש מכלל משקי הבית שבהם בעלי ההכנסה הגבוהה ביותר). 88% מכלל הזקנים שהכנסתם נמוכה דיווחו שבפיהם יש שיניים תותבות לפחות בלסת אחת לעומת 66% מן הזקנים שהכנסתם גבוהה (ברג-ורמן ואח', 2004). במחקר אחר נמצא כי כ-54% מכלל בני +65 בישראל המתגוררים בקהילה היו חסרי שיניים לחלוטין, ולאילו עם השיניים בגיל זה נותרו בממוצע 10.4 שיניים לנבדק (Adut et al., 2004). השיעור הגבוה ביותר של מחוסרי שיניים לחלוטין בקבוצת גיל זו נמצא באוכלוסייה הערבית (כ-67%). בסקר בנושא נמצא שבקרב אוכלוסייה של דיירי מוסדות ומבקרים במרכזי יום ערבים ויהודים 63% היו מחוסרי שיניים לחלוטין בלסת אחת ו-60% בשתי הלסתות (Mann et al., 1985).

מן המידע על צריכת שירותי רפואת שיניים של זקנים עולה כי בשנת 2020 נהגו 18% מכלל בני ה-65 לקבל טיפולי שיניים במרפאות של קופות החולים ו-79% נהגו לפנות לרופא שיניים פרטי (Berg-Warman et al., 2021). נוסף על כך נמצא כי 53% מכלל בני ה-65 ביקרו אצל רופא שיניים בשנה שקדמה לפרסום המחקר, 28% מהם לצורך בדיקת מניעה: 35% בקרב המשתייכים למעמד כלכלי גבוה ו-12% בקרב המשתייכים למעמד כלכלי נמוך (Natapov et al., 2022). אם כן מנתונים אלו מתברר כי שיעור המבקרים במרפאות קופות החולים מקרב בני +65 הוא כ-10% בשנה. במחקרם של ברג-ורמן ואח' (2020) נמצא כי הסיבה השכיחה להימנעות מפנייה לרופא השיניים בעת הצורך הייתה עלות הטיפול. לפי הסקר החברתי לשנת 2013 (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה [למ"ס], 2013), 43% ממי שדיווחו כי נזקקו לטיפול שיניים ויתרו על הטיפול. במחקר להערכת פרויקט "חיוך מחדש",

שנועד להנגיש את השירות הדנטלי למעוטי הכנסה באמצעות ניידות, נמצא כי 65% מן הנבדקים במחקר לא השלימו את טיפול השיניים בגלל מחירו, ו-88% סברו שמחירי טיפולי השיניים גבוהים מדי באופן כללי. 51% נמנעו מלהגיע לטיפול מלכתחילה בגלל מחירו (ברג-ורמן ואח', 2016).

סוגי הטיפול הדנטלי השכיחים הם טיפול משקם (פרותטי; 27% מכלל הזקנים שקיבלו טיפול מרופא שיניים), עקירת שיניים (20%) וסתימה (11%; ברג-ורמן ואח', 2020). טיפולי שיניים אלו היה אפשר לצרוך במימון פרטי בלבד.

ארגון הבריאות העולמי (WHO) הדגיש את חשיבות הפיתוח של תוכניות שמטרתן בקרת מחלות, מניעה והתערבות בקרב אוכלוסיות פגיעות, לרבות זקנים (Peterson & Yamamoto, 2005).

גם במחקרים קודמים בתחום הודגשה החשיבות של הכללת שירותי רפואת שיניים מונעת, משמרת ומשקמת בסל השירותים לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי (ברג-ורמן ואח', 2001; ברג-ורמן ואח', 2004). בעקבות זאת בשנת 2019 יושמה בישראל רפורמה בשירותים הדנטליים לזקנים, ומטרתה לשפר את נגישות השירותים לזקנים ולהפחית חסמים לצריכתם. בפברואר 2019 החל יישום הרפורמה – הכללת טיפול משמר לבני 75+ בסל השירותים הניתנים במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. מאוקטובר 2019 נכלל בסל גם טיפול משקם לבני 80+ ומספטמבר 2022 הורחבה הזכאות לבני 72+. עם זאת רק 43% מכלל בני ה-65+ ו-28% מבני ה-85+ ידעו שטיפולי שיניים לאוכלוסייה המבוגרת נכנסו לסל הבריאות של קופות החולים (ברג-ורמן ואח', 2020). במחקר שבחן את היערכות קופות החולים לרפורמה בבריאות השן ואת מגמות השימוש בשירותים הדנטליים של בני 75+ בשלוש השנים הראשונות ליישום הרפורמה (2019-2021) נמצאה עלייה מתונה בשימוש בשירותים הדנטליים שניתנו במרפאות של קופות החולים, והתברר שהיערכות קופות החולים ליישום הרפורמה הייתה מצומצמת מאוד (ברג-ורמן ואח', 2023).

בעקבות הממצאים הללו עלה הצורך להאריך את המעקב אחר מגמות השימוש בשירותים הדנטליים. משרד הבריאות פנה למכון מאירס-ג'וינט ברוקדייל לביצוע מחקר המשך לשלוש שנים נוספות, כלומר בחינת מגמות השימוש בשירותים הדנטליים של הזקנים בשש השנים הראשונות ליישום הרפורמה (2019-2024) כדי לסייע למקבלי ההחלטות בתכנון הצעדים להמשך הרפורמה.

2. מטרות המחקר

1. לבחון את מגמות השינוי בשימוש בשירותים הדנטליים לאוכלוסייה הזקנה בשש השנים הראשונות להחלת הרפורמה בבריאות השן.
2. לבחון את דפוסי השימוש של זקנים בשירותים דנטליים מאז הכללתם בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, כלומר בשש השנים הראשונות להחלת הרפורמה. ההנחה הייתה שבדומה לרפורמת בריאות השן בקרב ילדים, תהיה עלייה מהירה בשנים הראשונות ליישום הרפורמה, ולאחר מכן יתייצב שיעור העלייה משנה לשנה (אשכנזי ואח', 2016; Jarallah et al., 2022).

3. שיטת המחקר

3.1 אוכלוסיית המחקר

באוכלוסיית המחקר נכללו מבוטחי כל קופות החולים בני 75+ בשנים 2019-2024, שהם כחצי מיליון מבוטחים בכל שנה, ובני 72+ בשנים 2023-2024. הרוב הם מבוטחי "שירותי בריאות כללית" (57%-63%). חלקם של מבוטחי "מכבי שירותי בריאות" הוא השני בגודלו (22%-26%), וחלקם של מבוטחי קופות החולים "מאוחדת" ו"לאומית שירותי בריאות" הם כ-10% ו-7%, בהתאמה (ראו נספח א).

3.2 מערך המחקר

ניתוח משני של הנתונים שמסרו קופות החולים למשרד הבריאות על פי גיל מקבלי השירות – מגיל 75+ במשך שלוש שנים (2019-2022) ומגיל 72 בשנים 2023-2024. בנתונים נכללו מספר מקבלי השירות וסוגי הטיפול שקיבלו בכל קופה.

3.3 ניתוח הנתונים

בניתוחים הסטטיסטיים נעשו השוואות בין קופות החולים והשוואות בין השנים בנושאים האלה:

א. שיעור המטופלים בטיפולי שיניים ל-1,000 מבוטחים בקבוצת הגיל המתאימה (עד 2023 בני 75+ ומ-2023 בני 72+)

ב. שיעור טיפולי השיניים ל-1,000 מבוטחים בקבוצת הגיל המתאימה (עד 2023 בני 75+ ומ-2023 בני 72+)

ג. מספר טיפולים למטופל לפי סוג טיפול: טיפולי מניעה, טיפולים משמרים, צילומים, כירורגיה, עזרה ראשונה ובדיקת רופא (לקבוצת הגיל 75+ ומשנת 2023 גם לקבוצת הגיל 72+). לקבוצת הגיל 80+ נכללו טיפולים משקמים משנת 2020

מכיוון שחלק מן הנתונים שהתקבלו מקופות החולים היו רבעוניים וחלקם שנתיים, נעשה ניתוח שנתי לכל קופה, ומכיוון שהרפורמה ברפואת השיניים המשקמת החלה באוקטובר 2019, נעשה ניתוח נתונים של הטיפולים המשקמים מינואר 2020 ואילך. לא הייתה אפשרות להשוות את הנתונים הרבעוניים לנתונים השנתיים, וקבוצת הגיל של בני 72+ נכללה בניתוחים משנת 2023.

זאת ועוד, נערכו ניתוחים רבי-משתנים מסוג רגרסיה לינארית להסבר השינויים בשיעור המטופלים משנה לשנה בעזרת מאפייני קופות החולים וסוגי הטיפולים.

3.4 הגדרות

לצורך ניתוח הנתונים שנמסרו מקופות החולים קובצו הטיפולים לפי הקטגוריות האלה:

מניעה: ביקור אצל שיננית הכולל הסרת אבנית וטיפול פלואוריד

רפואה משמרת: טיפול שורש, חידוש טיפול שורש, שחזור ומבנה מידי

צילומים: זוג צילומי נשך, צילום סטטוס וצילום פנורמי

כירורגיה: עקירה ועקירה כירורגית, המיסקציה ואפיסקטומי

עזרה ראשונה

בדיקת רופא: בדיקה קלינית או שיחת ייעוץ טלפונית לצורך הפניה לטיפול מתאים או שילוב שלהן

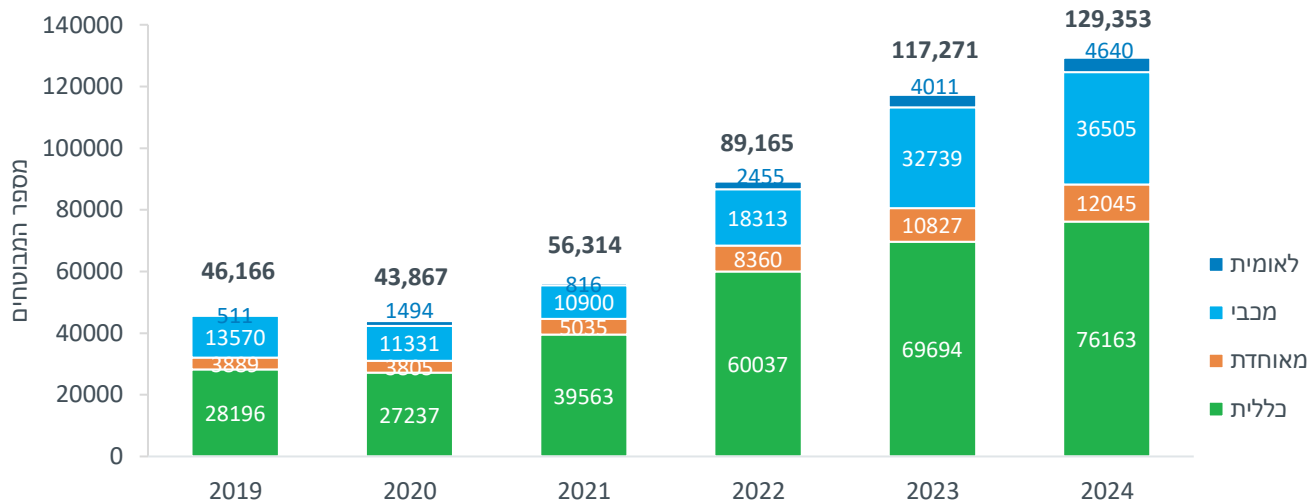
רפואה משקמת: תותבות לסוגיהן (לרבות שתלים לאחיזה של תותבת תחתונה) ותחזוקתן, ריפודים, הוצאת שתל, כתר קבוע מחרסינה ואקריל, אלבאלופלסטיקה, העמקת הווסטיבולום, כתר זמני מבושל, כיפת שורש וצילום סי-טי

4. ממצאים

4.1. מספר המטופלים

בפרק זה מוצג מספר המטופלים בכל קופות החולים בשנים 2019-2024 שטופלו במסגרת הרפורמה בבריאות השן. מספרי המבוטחים שקיבלו טיפולי מניעה, טיפולים משמרים, צילומים, כירורגיה, עזרה ראשונה ובדיקת רופא הם כמפורט להלן (ראו **נספח א'**: לוח מספר המבוטחים לפי גיל): בשנת 2019 קיבלו טיפול כלשהו 46,166 מבוטחים (שהם כ-11% מכלל המבוטחים בני +75); בשנת 2020 ירד מספרם ל-43,867 מבוטחים, ובשנת 2021 גדל מספרם ל-56,314 (שהם כ-12% מכלל המבוטחים בני +75). בספטמבר 2022 ירד גיל הזכאות לשירותים הניתנים במסגרת סל הבריאות ל-72, ובשנת 2023 עלה מספר המטופלים ל-117,271 (שהם כ-16% מכלל המבוטחים בני +72) וגדל ל-129,353 בשנת 2024 (שהם כ-17% מכלל המבוטחים בני +72) (**תרשים 1**).

תרשים 1: מקבלי טיפול בני +72 בכל קופה לפי שנים (במספרים)

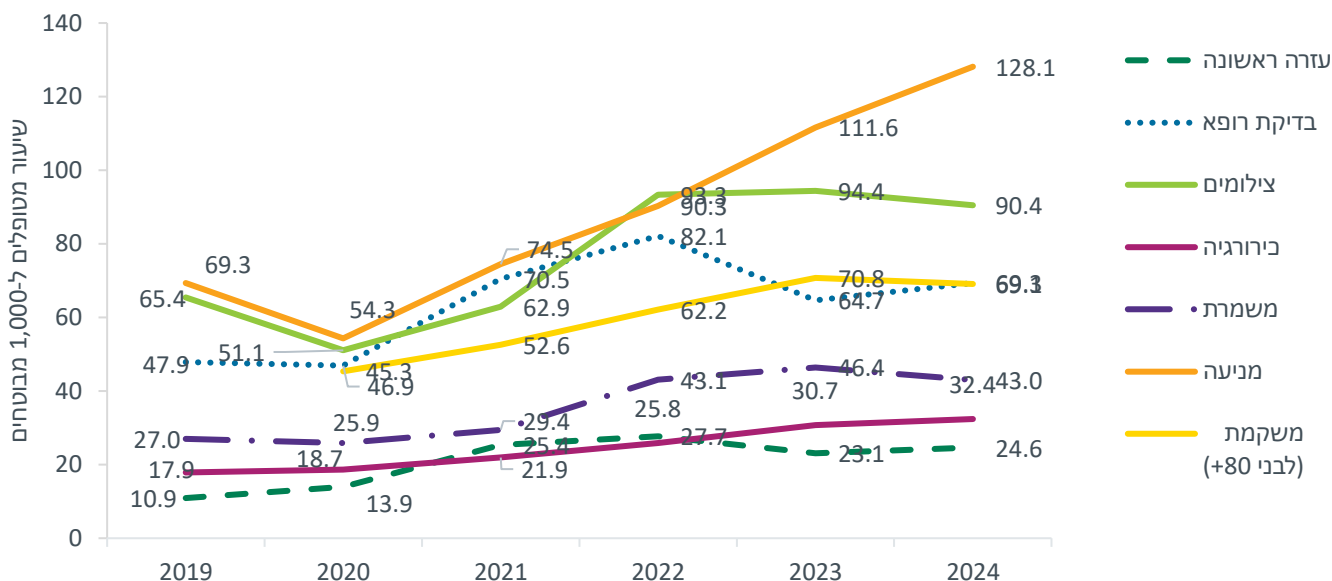
^ מספטמבר 2023 צורפו גם בני +72 מכיוון שנכללו ברפורמה.

4.2 שיעור המטופלים, הטיפולים וסוגי הטיפולים

בפרק זה מוצגים שיעור המטופלים ושיעור הטיפולים ל-1,000 מבוטחים לפי סוג הטיפול שקיבלו, מספר הטיפולים למטופל והרכב סוגי הטיפולים. הנתונים המוצגים הם מן השנים 2019-2024, על כל קופות החולים. ברפואה המשקמת שיעור המטופלים והטיפולים המשקמים הוא בשנים 2020-2024.

בתרשים 2 מוצג שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים על פי סוגי הטיפולים שקיבלו בשנים 2019-2024. מן התרשים עולה כי הטיפולים הנפוצים ביותר היו טיפולי מניעה, צילומים, בדיקת רופא וכן טיפולים משקמים. בשנים אלו חלה עלייה ניכרת בשיעור המטופלים שקיבלו טיפולי מניעה (מ-69.3 לאלף מבטחים בני +75 ל-128.1 לאלף מבטחים בני +72) ועזרה ראשונה (מ-10.9 ל-24.6). מגמת עלייה מתונה נמצאה בשיעור המטופלים שקיבלו טיפולים כירורגיים (מ-17.9 בשנת 2019 ל-32.4 בשנת 2024) וטיפולים משמרים (מ-27.0 ל-43.0). עוד עולה מן התרשים כי חלה עלייה בשיעור המבטחים שקיבלו טיפולים משקמים משנת 2020 (לאחר כניסתם לרפורמה) עד שנת 2024 (מ-45.3 ל-69.3 לאלף מבטחים בני +80).

תרשים 2: שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים בני +75 לפי סוג טיפול שקיבלו בשנים 2019-2024 בכל קופות החולים

^ בשנים 2023-2024 צורפו גם בני +72 מכיוון שנכללו ברפורמה.

בלוח 1 מוצג שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים בשנים 2019-2024 לפי קופות החולים ולפי שנים. מן הלוח עולה כי בשנת 2019 היה שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים ב"מכבי שירותי בריאות" (להלן: קופת חולים מכבי) הגבוה ביותר ברוב סוגי הטיפולים. יצוין כי בשנים 2023 ו-2024 היה שיעור מקבלי טיפולים משקמים הגבוה ביותר ב"שירותי בריאות כללית" (להלן: קופת חולים כללית). ב"לאומית שירותי בריאות" (להלן: קופת חולים לאומית) היה שיעור המטופלים הנמוך ביותר בכל השנים. ניתוח השינויים משנה לשנה בכל קופה מלמד כי בקופת חולים כללית חלה עלייה בעיקר בטיפולי עזרה ראשונה (מ-9.2 ל-16.9), בטיפולים משמרים (מ-20.7 ל-37.6) ובטיפולים משקמים (מ-40.8 ל-85.9); בקופת חולים מאוחדת ניכרת מגמת ירידה בין שנת 2019 לשנת 2020 ואחריה עלייה עד שנת 2024 ברוב סוגי הטיפולים; בקופת חולים מכבי ניכרת ירידה בין שנת 2019 לשנת 2021 בבדיקות רופא, בצילומים, בטיפולים משמרים ובטיפולי מניעה, ואחריה יש עלייה חדה בטיפולי מניעה ובצילומים. בעזרה ראשונה

ובטיפולים כירורגיים ניכרת עלייה בשנת 2020 ואחריה יציבות בשיעור המטופלים, אולם בטיפולים המשקמים יש ירידה משנת 2022; ובקופת חולים לאומית ניכרת מגמה כללית של עלייה משנת 2019 לשנת 2020, אחריה יש מגמת ירידה בשנת 2021 בכל סוגי הטיפולים ולאחר מכן יש מגמת עלייה עד שנת 2024.

לוח 1: שיעור המטופלים ל-1,000 מבוטחים בני 75+[^] לפי סוג טיפול, קופת החולים ושנים

משקמת (לבני +80)	מניעה	משמרת	כירורגיה	צילומים	בדיקת רופא	עזרה ראשונה	
שנת 2019							
	61.1	20.7	15.8	60.7	41.3	9.2	קופת החולים כללית
	62.2	27.1	15.8	66.4	35.7	18.9	קופת החולים מאוחדת
	115.8	50.0	27.6	95.5	76.5	15.5	קופת החולים מכבי
	5.9	11.3	9.4	11.3	31.8	1.1	קופת החולים לאומית
	69.3	27.0	17.9	65.4	47.9	10.9	סך הכול
שנת 2020							
40.8	59.7	25.0	20.2	58.4	61.6	11.7	קופת החולים כללית
29.5	53.8	20.7	18.9	63.2	33.3	21.2	קופת החולים מאוחדת
73.6	84.3	51.1	32.1	79.7	59.2	33.0	קופת החולים מכבי
18.0	9.7	14.3	15.1	18.8	39.7	3.0	קופת החולים לאומית
45.3	54.3	25.9	18.7	51.1	46.9	13.9	סך הכול
שנת 2021							
53.6	74.5	29.1	21.2	62.4	86.5	27.5	קופת החולים כללית
33.1	67.3	14.0	18.8	73.0	37.6	17.6	קופת החולים מאוחדת
70.9	97.1	43.4	29.9	76.7	58.3	29.8	קופת החולים מכבי
5.9	5.0	4.2	4.8	5.2	11.4	1.3	קופת החולים לאומית
52.6	74.5	29.4	21.9	62.9	70.5	25.4	סך הכול
שנת 2022							
68.5	88.6	37.4	24.5	88.5	100.3	27.2	קופת החולים כללית
35.4	79.5	34.7	20.4	83.6	44.4	20.9	קופת החולים מאוחדת
66.8	118.5	67.1	33.1	128.7	61.7	37.7	קופת החולים מכבי
23.9	18.5	18.8	19.4	21.2	46.3	4.8	קופת החולים לאומית
62.2	90.3	43.1	25.8	93.3	82.1	27.7	סך הכול

משקמת (לבני +80)	מניעה	משמרת	כירורגיה	צילומים	בדיקת רופא	עזרה ראשונה	
שנת 2023							
85.4	109.7	44.9	28.0	79.3	68.5	16.9	קופת החולים כללית
35.7	96.5	22.4	39.2	89.3	45.4	24.3	קופת החולים מאוחדת
59.9	146.7	66.6	36.1	147.9	67.2	41.1	קופת החולים מכבי
26.2	18.1	18.0	21.2	27.2	51.4	5.6	קופת החולים לאומית
70.8	111.6	46.4	30.7	94.4	64.7	23.1	סך הכול
שנת 2024							
85.9	125.9	37.6	28.3	80.9	75.1	16.9	קופת החולים כללית
35.6	111.5	28.2	42.2	95.8	49.0	29.1	קופת החולים מאוחדת
52.2	165.0	67.4	40.1	125.9	68.9	44.6	קופת החולים מכבי
25.5	32.8	18.8	23.3	29.2	52.5	8.0	קופת החולים לאומית
69.1	128.1	43.0	32.4	90.4	69.3	24.6	סך הכול
1.5 ^{^^}	2.7	1.6	1.8	1.4	1.4	2.2	השינוי בשיעור המטופלים בשנים 2024-2019

[^] בשנים 2024-2023 צורפו גם בני 72+ מכיוון שנכללו ברפורמה.
^{^^} שיעור השינוי בשנים 2024-2020.

בלוח 2 מוצג מודל רב-משתנים מסוג רגרסיה ליניארית המאפשר ללמוד על הבדלים בין קופות החולים ובין שתי שנים עוקבות בשיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים בכל סוג טיפול מיישום הרפורמה. נוסף על כך מובא מודל המציג את סכום השינויים בשנים 2024-2019. המשתנה התלוי הוא שיעור המטופלים בכל הקופות ל-1,000 מבטחים בקבוצת הגיל המתאימה בכל סוגי הטיפולים. המשתנים המסבירים מוגדרים כך: השתייכות לכל אחת מקופות החולים (קופת חולים כללית – קבוצת הבסיס), שנה (2020 לעומת 2019, 2021 לעומת 2020 וכן הלאה). הטור השמאלי בלוח מתייחס לשינוי הכולל בתקופה שמשנת 2020 לשנת 2024, המודל אינו כולל את שנת 2019 מכיוון שלא ניתנו בה טיפולים משקמים. בתחתית הלוח מופיעים סוגי הטיפולים (טיפולי עזרה ראשונה – קבוצת הבסיס). המודלים מובהקים ($p < .001$) ומסבירים 69%-80% מן השונות בשיעור המטופלים בכל מודל. לפי המודל, בהשוואה בין קופות החולים נמצאו הבדלים ניכרים עקיבים כמפורט: בקופת חולים מכבי שיעור המטופלים גבוה במובהק בכל השנים מבקופת חולים כללית (0.235 במצטבר), בקופת חולים לאומית השיעור נמוך (-0.396) מזה שבקופת חולים כללית, והוא דומה לזה שבקופת חולים מאוחדת. הלוח מראה גם שלזמן יש השפעה חיובית, כלומר יש עלייה מצטברת בשיעור המטופלים משנת 2020 לשנת 2024 לאחר יציבות בשנים 2021-2019. חלק ניכר מן העלייה נובע מן העלייה שחלה בשנים 2022-2021 (השנה שלאחר מגפת הקורונה שבה היו המרפאות סגורות בחלק מן החודשים). הגידול במספר סוגי הטיפול הוא המשפיע ביותר על העלייה בשימוש בשירותים הדנטליים – שיעור המבטחים שקיבלו טיפולי מניעה (0.634), צילומים (0.513) ובדיקת רופא (0.363) גבוה במיוחד.

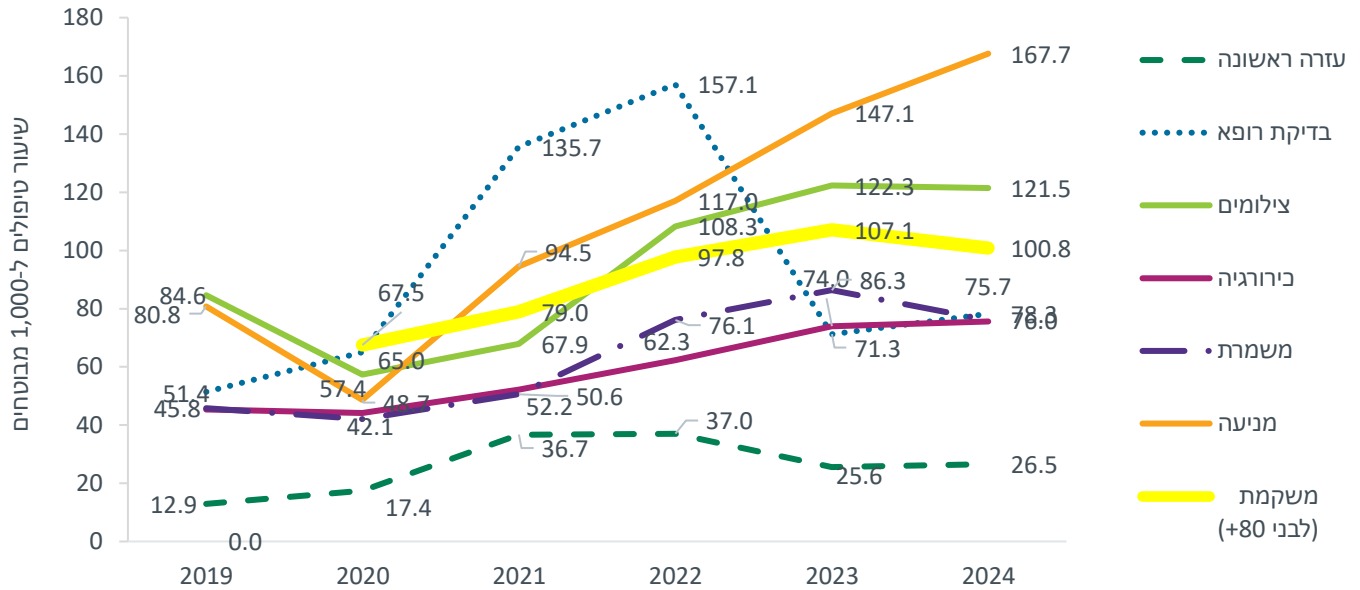
לוח 2: מקדמי רגרסיה ליניארית להסבר שיעור המטופלים ל-1,000 מבטחים ($n = 56$)

2020- ***2024	2023- ***2024	2022- ***2023	2021- ***2022	2020- ***2021	2019- ***2020	
-.091	-.114	-.173	-.207	-.157	-.011	השתייכות לקופת חולים מאוחדת
*.235	*.203	*.187	.128	**225	***.374	השתייכות לקופת חולים מכבי
***-.396	***-.432	***-.484	***-.592	***-.574	***-.373	השתייכות לקופת חולים לאומית
***.298	.037	.050	**206	.007	.001	שנה (המאוחרת יותר = 1)
סוגי טיפולים:						
***.363	***.339	***.384	***.391	***.413	***.466	בדיקת רופא
***.513	***.569	***.610	***.521	***.498	***.598	צילומים
.070	.084	.054	.007	.027	.073	כיורוגיה
.128	.137	.164	.115	.097	.187	משמרת
***.634	***.721	***.623	***.534	***.522	***.595	מניעה
*.258	**256	**279	**268	***.307	-	משקמת
.693	.718	.715	.761	.760	.798	<i>R</i> ² Adjusted
13.397	15.036	14.788	18.548	18.406	16.671	<i>F</i>

תצפית היא שיעור מטופלים מסוג טיפול נתון בקופה נתונה בשנה נתונה.
 $p < .05^*$, $p < .01^{**}$, $p < .001^{***}$

לעומת תרשימים 1 ו-2 שהראו את שיעור המטופלים, בתרשים 3 מוצג שיעור הטיפולים ל-1,000 מבטחים בקבוצת הגיל המתאימה בשנים 2024-2019 בכל קופות החולים. התרשים מצביע על ירידה בשיעור טיפולי המניעה והצילומים שקיבלו מבטחים בשנים 2020-2019, ואחריה חלה עלייה עד שנת 2024. בבדיקות רופא יש עלייה בולטת בשיעור בדיקות הרופא (מ-51.4 בשנת 2019 ל-157.1 בשנת 2022 ולאחר מכן ירידה ל-78.3). עלייה מתונה נרשמה בשיעור טיפולי העזרה הראשונה (מ-12.9 ל-26.5), הטיפולים הכירורגיים (מ-45.4 ל-75.7) והטיפולים המשמרים (מ-45.8 ל-76.0). התרשים מצביע על עלייה גם בשיעור הטיפולים המשקמים (מ-67.5 בשנת 2020 ל-100.8 בשנת 2024).

תרשים 3: שיעור הטיפולים ל-1,000 מבוטחים בני +75 בכל קופות החולים לפי סוג טיפול ושנה

בשנים 2024-2023 צורפו גם בני +72 מכיוון שנכללו ברפורמה.

לוח 3 מוצג שיעור הטיפולים ל-1,000 מבוטחים בקבוצת הגיל המתאימה לפי קופות החולים ולפי שנים, ואפשר לראות שבדומה **ללוח 1**, שיעור הטיפולים בקופת חולים מכבי הוא הגבוה מכל קופות החולים ברוב סוגי הטיפולים, ואילו שיעור הטיפולים בקופת חולים לאומית הוא הנמוך ביותר. מבדיקת השינויים לפי קופת חולים עלה כי בקופת חולים כללית חלה עלייה משנת 2019 לשנת 2021 בשיעור טיפולי העזרה הראשונה (מ-10.9 ל-41.7) ואחריה ירידה (ל-17.8) בשנת 2024, וחלה עלייה חדה בבדיקת רופא (מ-47.8 ל-225.1 בשנת 2022) ואחריה ירידה חדה (89.3) בשנת 2024. עלייה מתונה הייתה בטיפולים המשמרים (מ-38.7 ל-78.0) לבני +75, וכן חלה עלייה ניכרת בטיפולים המשקמים משנת 2020 לבני +80 (מ-57.1 ל-128.8). בקופת חולים כללית הייתה ירידה בשיעור הצילומים משנת 2019 לשנת 2021 (מ-89.8 ל-70.7) ואחריה עלייה בשנת 2024 (135.5). בקופת חולים מאוחדת הייתה עלייה בין שנת 2019 לשנת 2024 בשיעור הטיפולים הכירורגיים (מ-32.7 ל-90.3), יציבות בשיעור טיפולי העזרה הראשונה, בבדיקות הרופא, הצילומים והטיפולים המשמרים. בשיעור טיפולי המניעה והצילומים הייתה ירידה בשנת 2020 בקופת חולים מאוחדת ואז עלייה. בקופת חולים מכבי הייתה עלייה בשיעור טיפולי העזרה הראשונה (מ-18.5 ל-46.9) והמניעה (מ-97.2 ל-197.3). משנת 2019 לשנת 2021 חלה ירידה בשיעור הצילומים (מ-992 ל-76.3) ואז עלייה (ל-123.9). בבדיקת הרופא הייתה יציבות (מ-73.1 ל-69.9) ועלייה מתונה בטיפולים המשמרים (מ-73.1 ל-92.5). ירידה ניכרת נמצאה בשיעור הטיפולים המשקמים לבני +80 בשנים 2020-2024 (מ-117.8 ל-62.9). בקופת חולים לאומית חלה עלייה בשיעור של רוב הטיפולים משנת 2019 לשנת 2020, ומשנת 2020 לשנת 2021 חלה ירידה במתן כל סוגי הטיפולים, ואחריה חלה שוב עלייה.

לוח 3: שיעור הטיפולים ל-1,000 בני 75+ מבטחים לפי סוג טיפול, קופת חולים ושנים

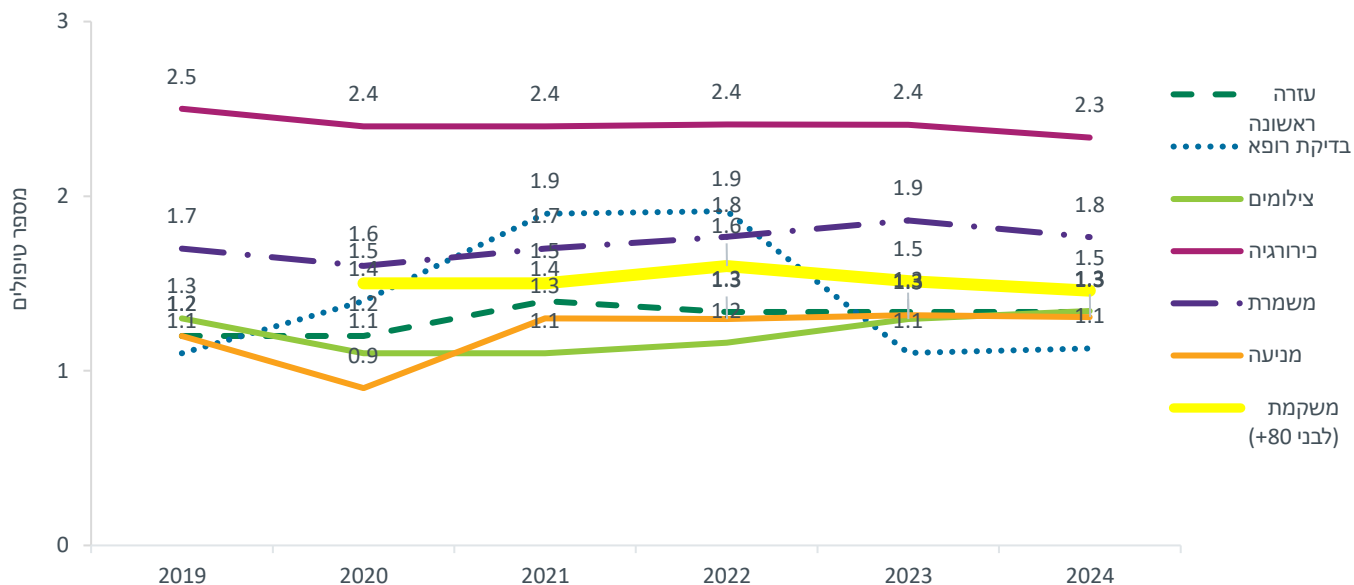
משקמת (לבני +80)	מניעה	משמרת	כירורגיה	צילומים	בדיקת רופא	עזרה ראשונה	
שנת 2019							
	83.6	38.7	47.4	89.8	47.8	10.9	קופת חולים כללית
	74.8	47.1	32.7	66	35.7	22.4	קופת חולים מאוחדת
	97.2	73.1	51.4	99.2	73.1	18.5	קופת חולים מכבי
	10.6	21.7	22.9	14.2	34.9	1.2	קופת חולים לאומית
	80.8	45.8	45.4	84.6	51.4	12.9	סך הכול
שנת 2020							
57.1	72.8	43.3	53.4	70.5	97.6	15.0	קופת חולים כללית
49.3	64.0	35.2	43.9	63.5	33.4	26.2	קופת חולים מאוחדת
117.8	96.9	73.7	63.6	80.0	59.2	40.9	קופת חולים מכבי
26.8	10.2	28.3	38.8	19.0	44.9	3.2	קופת חולים לאומית
67.5	48.7	42.1	44.2	57.4	65.0	17.4	סך הכול
שנת 2021							
78.1	97.3	52.4	56	70.7	193.2	41.7	קופת חולים כללית
52.0	84.8	36.5	43.8	73.4	37.6	21.8	קופת חולים מאוחדת
113.0	116.1	62.8	57.0	76.3	59.3	39.6	קופת חולים מכבי
8.1	5.0	10.1	11.8	5.3	12.3	1.4	קופת חולים לאומית
79.0	94.5	50.6	52.2	67.9	135.7	36.7	סך הכול
שנת 2022							
118.7	100.4	75.4	66.1	114.1	225.1	38.8	קופת חולים כללית
61.8	102.8	60.0	46.3	83.9	44.4	25.5	קופת חולים מאוחדת
123.1	145.1	94.7	63.5	126.9	61.8	45.8	קופת חולים מכבי
34.0	19.3	37.8	46.5	21.7	51.8	5.4	קופת חולים לאומית
97.8	117.0	76.1	62.3	108.3	157.1	37.0	סך הכול
שנת 2023							
130.3	148.3	96.3	76.8	128.6	78.9	17.9	קופת חולים כללית
57.3	128.9	39.6	81.7	89.8	45.4	29.8	קופת חולים מאוחדת
87.4	185.3	96.0	70.4	146.0	67.6	46.0	קופת חולים מכבי
38.0	19.1	34.0	52.8	27.7	58.1	7.1	קופת חולים לאומית
107.1	147.1	86.3	74.0	122.3	71.3	25.6	סך הכול

משקמת (לבני +80)	מניעה	משמרת	כירורגיה	צילומים	בדיקת רופא	עזרה ראשונה	שנת 2024
128.8	172.8	78.0	75.0	135.5	89.3	17.8	קופת חולים כללית
64.5	151.6	48.9	90.3	96.4	49.1	36.0	קופת חולים מאוחדת
62.9	197.3	92.5	76.6	123.9	69.9	46.9	קופת חולים מכבי
36.3	36.4	36.5	55.9	30.3	59.1	9.6	קופת חולים לאומית
100.8	167.7	76.0	75.7	121.5	78.3	26.5	סך הכול
1.5 ^{^^}	2.1	1.7	1.7	1.4	1.5	2.1	השינוי בשיעור הטיפולים בשנים 2024-2019

[^] בשנים 2024-2023 צורפו גם בני 72+ מכיוון שנכללו ברפורמה.
^{^^} שיעור השינוי בשנים 2024-2020.

בתרשים 4 מוצגת השוואה בין שנת 2019 לשנת 2024 במספר הטיפולים למטופל בכל קופות החולים בכל סוגי הטיפול. באופן כללי נראית בתרשים מגמת יציבות, למעט עלייה במספר בדיקות הרופא למטופל בין שנת 2019 לשנת 2021 ולאחריה ירידה עד שנת 2024, וכן ירידה בטיפולי מניעה בשנת 2020 ואחריה עלייה.

תרשים 4: מספר הטיפולים למטופל בשנים 2024-2019 בכל קופות החולים, לפי סוג טיפול

[^] בשנים 2024-2023 צורפו גם בני 72+ מכיוון שנכללו ברפורמה.

לוח 4 מציג את מספר הטיפולים למטופל בכל קופת חולים לפי סוג טיפול בכל שנה. כפי שאפשר לראות בלוח זה, לא נמצאו הבדלים ניכרים בין קופות החולים במספר הטיפולים למטופל, פרט לטיפולים כירורגיים בשנת 2019 – מבוטחי קופת חולים כללית קיבלו 3.0 טיפולים לעומת 1.9 טיפולים בקופת חולים מכבי ($p < .05$).

לוח 4: מספר הטיפולים למטופל של בני 75+ לפי סוג טיפול, קופת חולים ושנים

משקמת (בני +80)	מניעה	משמרת	כירורגיה	צילומים	בדיקת רופא	עזרה ראשונה	
שנת 2019							
	1.4	1.9	3.0	1.5	1.2	1.2	קופת חולים כללית
	1.2	1.7	2.1	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מאוחדת
	0.8	1.5	1.9	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מכבי
	1.8	1.9	2.4	1.3	1.1	1.2	קופת חולים לאומית
	1.2	1.7	2.5	1.3	1.1	1.2	סך הכול
שנת 2020							
1.4	1.2	1.7	2.6	1.2	1.6	1.3	קופת חולים כללית
1.7	1.2	1.7	2.3	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מאוחדת
1.6	1.1	1.4	2.0	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מכבי
1.5	1.1	2.0	2.6	1.0	1.1	1.1	קופת חולים לאומית
1.5	0.9	1.6	2.4	1.1	1.4	1.2	סך הכול
שנת 2021							
1.5	1.3	1.8	2.6	1.1	2.2	1.5	קופת חולים כללית
1.6	1.3	2.6	2.3	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מאוחדת
1.6	1.2	1.4	1.9	1.0	1.0	1.3	קופת חולים מכבי
1.4	1.0	2.4	2.5	1.0	1.1	1.1	קופת חולים לאומית
1.5	1.3	1.7	2.4	1.1	1.9	1.4	סך הכול
שנת 2022							
1.5	1.3	2.0	2.7	1.3	2.2	1.4	קופת חולים כללית
1.4	1.3	1.7	2.3	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מאוחדת
1.7	1.2	1.4	1.9	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מכבי
1.8	1.0	2.0	2.4	1.0	1.1	1.1	קופת חולים לאומית
1.6	1.3	1.8	2.4	1.2	1.9	1.3	סך הכול

משקמת (לבני +80)	מניעה	משמרת	כירורגיה	צילומים	בדיקת רופא	עזרה ראשונה	
שנת 2023							
1.5	1.4	2.1	2.7	1.6	1.2	1.4	קופת חולים כללית
1.6	1.3	1.8	2.1	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מאוחדת
1.5	1.3	1.4	2.0	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מכבי
1.5	1.1	1.9	2.5	1.0	1.1	1.1	קופת חולים לאומית
1.5	1.3	1.9	2.4	1.3	1.1	1.3	סך הכול
שנת 2024							
1.5	1.4	2.1	2.6	1.7	1.2	1.4	קופת חולים כללית
1.8	1.4	1.7	2.1	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מאוחדת
1.2	1.2	1.4	1.9	1.0	1.0	1.2	קופת חולים מכבי
1.4	1.1	1.9	2.4	1.0	1.1	1.1	קופת חולים לאומית
1.5	1.3	1.8	2.3	1.3	1.1	1.3	סך הכול
~1.0	1.1	1.0	0.9	1.0	1.0	1.1	השינוי במספר הטיפולים למטופל בשנים 2024-2019

^ בשנים 2024-2023 צורפו גם בני 72+ מכיוון שנכללו ברפורמה.
^^ שיעור השינוי בשנים 2024-2019.

בלוח 5 מוצג מודל רב-משתנים מסוג רגרסיה ליניארית כדי ללמוד על ההבדלים בין קופות החולים במספר הטיפולים למטופל בכל סוג טיפול. ההבדלים נמדדו בין כל שתי שנים עוקבות ובין שנת 2020 לשנת 2024. המשתנה התלוי הוא שיעור הטיפולים למטופל בכל הקופות בכל סוג טיפול. המשתנים המסבירים הוגדרו כך: השתייכות לכל אחת מקופות החולים (קופת חולים כללית = קבוצת הבסיס), שנה (שנת 2020 לעומת שנת 2019 וכן הלאה) וסוג הטיפול (טיפול עזרה ראשונה = קבוצת הבסיס). המודלים מובהקים ($p < .001$) ומסבירים בין 72% ל-88% מן השונות במספר הטיפולים למטופל בכל מודל.

המודל מלמד שבכל קופות החולים מספר הטיפולים שניתנו למטופל נמוך במובהק ממספר הטיפולים שניתנו בקופת חולים כללית בשנים 2024-2019, ודפוס זה דומה בין כל שנתיים עוקבות. הפער בולט בהשוואה בין קופת חולים כללית לקופת חולים מכבי (-0.321) בשנים 2024-2020. אשר להבדלים בין סוגי הטיפולים **מלוח 5** עולה שמספר הטיפולים הכירורגיים למטופל (0.850) והטיפולים המשמרים למטופל (0.406) גבוה במובהק ממספר טיפולי עזרה ראשונה. לא נמצא הבדל מובהק במעבר בין השנים 2024-2020.

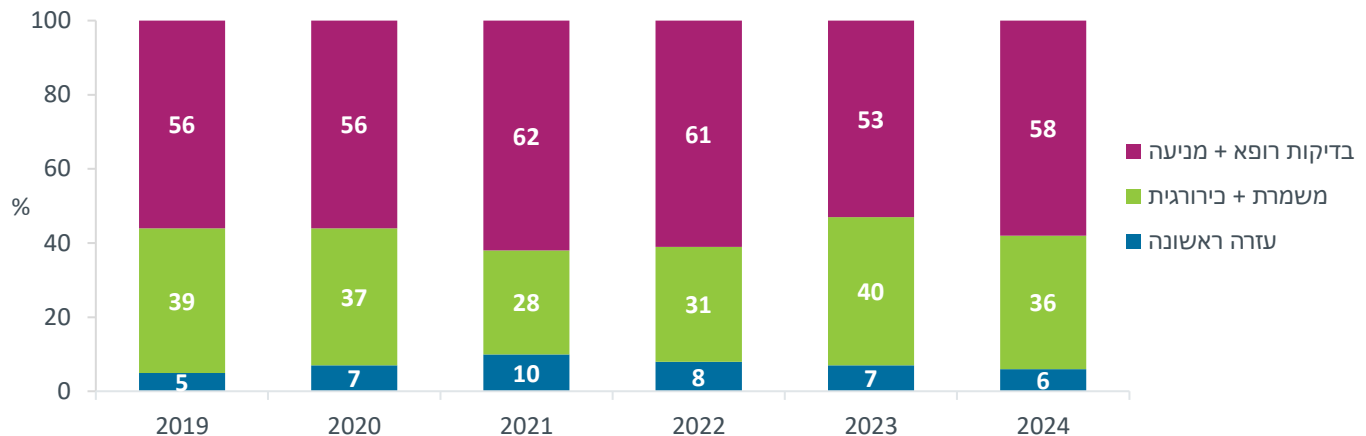
לוח 5: מקדמי רגרסיה ליניארית להסבר מספר הטיפולים למטופל ($n = 56$)

2020- ***2024	2023- ***2024	2022- ***2023	2021- ***2022	2020- ***2021	2019- ***2020	
**-.178	***-.249	***-.291	*-.214	-.117	***-.229	השתייכות לקופת חולים מאוחדת
***-.321	***-.380	***-.364	***-.342	**-.266	***-.336	השתייכות לקופת חולים מכבי
**-.171	***-.249	***-.245	*-.214	-.130	-.086	השתייכות לקופת חולים לאומית
.008	-.020	-.012	-.028	.075	-.037	שנה (המאוחרת יותר = 1)
סוגי טיפולים:						
-.068	*-.117	-.019	.052	.009	-.055	בדיקת רופא
-.077	-.049	-.084	-.138	-.140	-.055	צילומים
***.850	***.831	***.823	***.743	***.778	***.858	כיורוגיה
***.406	***.440	***.421	***.458	***.446	***.388	משמרת
.000	.039	.009	-.035	-.044	.018	מניעה
***.232	***.215	**253	*.216	*.210	-	משקמת
.853	.820	.720	.759	.871		<i>R² Adjusted</i>
32.788	26.093	15.138	18.338	36.360		<i>F</i>

$\hat{\alpha}$ תצפית היא שיעור מטופלים מסוג טיפול נתון בקופה נתונה בשנה נתונה.
 $p < .05^*$, $p < .01^{**}$, $p < .001^{***}$

בתרשים 5 מוצגים חלקם של סוגי הטיפולים מכלל הטיפולים שניתנו בכל קופות החולים בשנים 2019-2024. מן התרשים עולה כי חלקם של טיפולי עזרה ראשונה גדל עד שנת 2021, ואז הוא ירד. חלקם של בדיקות רופא ומניעה גדל עד שנת 2022 ואז ירד, ואילו בטיפולים המשמרים והכיורוגיים יש מגמה הפוכה – חלקם קטן ואז גדל.

תרשים 5: הרכב סוגי הטיפולים שניתנו בשנים 2019-2024 בכל קופות החולים (בלי טיפולים משקמים; באחוזים)

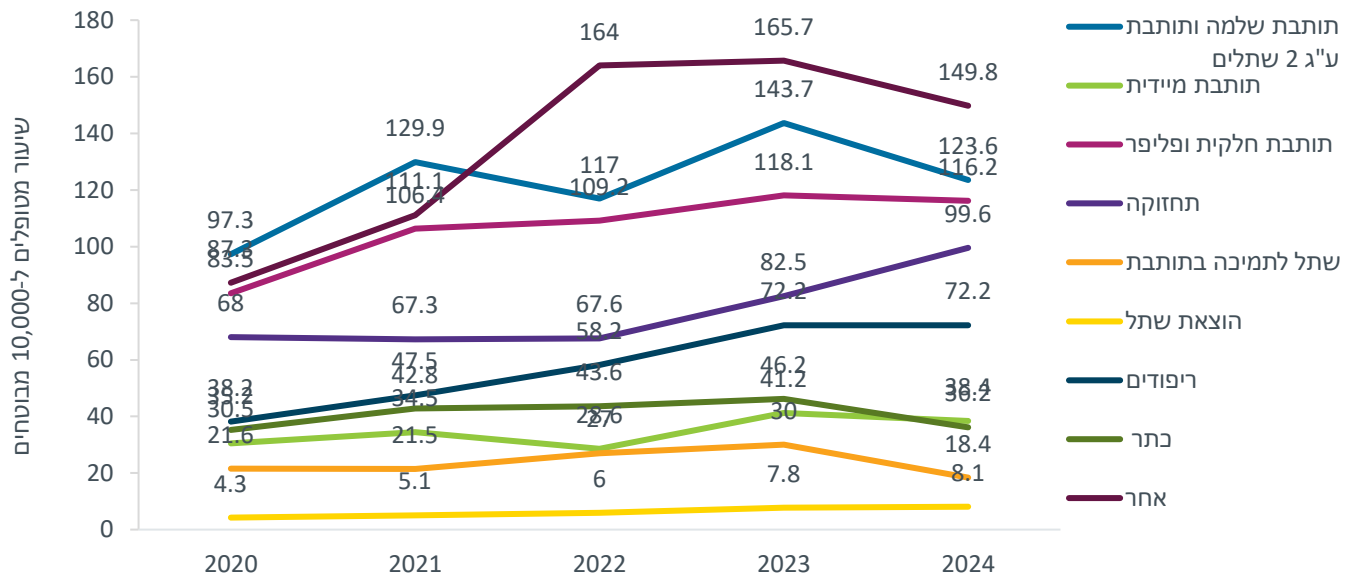

4.3 טיפולים משקמים

טיפולים משקמים מסייעים לזקנים באכילה ובלעיסה, בשמירה על בריאותם ועל איכות חייהם ואף במניעת התדרדרות תפקודית. פרק זה מתאר את הממצאים בנושא הטיפולים המשקמים שניתנו לבני 80+ בשנים 2020-2024 בלבד (אין נתונים השוואתיים לשנת 2019). כאמור, באוקטובר 2019 נוספו לרפורמה טיפולים משקמים לבני 80+.

בתרשים 6 ו**בלוח 6** מפורט שיעור המטופלים ל-10,000 מבוטחים¹ בני 80+ בשנים 2020-2024 לפי סוגי הטיפולים המשקמים. **מתרשים 6** עולה שחלה עלייה חדה בשיעור המטופלים בהוצאת שתל ובריפודים (פי 2.0 ו-1.9, בהתאמה). עלייה נרשמה גם בשיעור המקבלים טיפולי תחזוקה ובהם תיקון שברים, חידוש בסיס והחלפת אטצ'מנט (פי 1.5) ותותבות (פי 1.2-1.4). בשאר הטיפולים נמצאה עלייה מתונה או יציבות. **בלוח 6** מפורטים שיעורים אלו בכל קופת חולים לפי סוג טיפול בכל שנה. בלוח בולטים השיעורים הגבוהים של מטופלים בקופת החולים מכבי כמעט בכל סוגי הטיפולים המשקמים בשנים 2020-2022 ובשנתיים שאחריהן נמצא שיעור גבוה של מטופלים גם בקופת חולים כללית.

תרשים 6: שיעור המטופלים שקיבלו טיפולים משקמים ל-10,000 מבוטחים בני 80+ בשנים 2020-2024 בכל קופת החולים, לפי סוג טיפול

¹ בשל מיעוט המטופלים בכל סוג טיפול, הנתונים מוצגים ל-10,000 מבוטחים.

לוח 6: שיעור המטופלים שקיבלו טיפולים משקמים ל-10,000 מבוטחים בני 80+ בשנים 2020-2024 לפי סוג טיפול, קופת חולים ושנים

אחר ^{^^}	כתר אקריל או קבוע מחרסינה	ריפודים	הוצאת שתל	שתל לתמיכה בתותבת	תחזוקה [^]	תותבת חלקית ופליפר	תותבת מיידית	תותבת שלמה ותותבת ע"ג 2 שתלים	
שנת 2020									
87.8	33.9	35.1	4.0	17.5	33.8	77.4	27.7	90.3	קופת חולים כללית
16.3	30.0	37.5	1.7	11.3	32.1	61.7	27.5	76.7	קופת חולים מאוחדת
127.8	45.5	48.6	7.1	39.1	194.4	114.2	37.1	122.2	קופת חולים מכבי
7.5	7.5	19.2	-	8.0	3.7	36.7	27.1	70.3	קופת חולים לאומית
87.3	35.2	38.2	4.3	21.6	68.0	83.5	30.5	97.3	סך הכול
שנת 2021									
135.9	43.5	45.8	6.9	24.8	44.1	94.8	33.0	107.5	קופת חולים כללית
20.1	31.7	40.6	2.7	15.5	44.4	70.7	34.0	71.1	קופת חולים מאוחדת
73.8	43.2	50.8	0.8	13.1	138.4	147.8	34.6	206.4	קופת חולים מכבי
4.6	2.1	10.8	-	3.6	2.1	6.7	11.8	17.9	קופת חולים לאומית
111.1	42.8	47.5	5.1	21.5	67.3	106.4	34.5	129.9	סך הכול
שנת 2022									
182.3	61.6	65.2	8.9	30.9	48.3	117.3	38.2	132.0	קופת חולים כללית
24.7	40.3	51.8	5.3	12.2	40.3	70.4	31.6	76.9	קופת חולים מאוחדת
216.3	6.3	49.1	0.3	27.7	144.6	116.8	-	107.2	קופת חולים מכבי
-	11.9	33.7	-	8.3	13.5	60.6	35.7	66.8	קופת חולים לאומית
164.0	43.6	58.2	6.0	27.0	67.6	109.2	28.6	117.0	סך הכול
שנת 2023									
238.1	59.6	87.3	11.9	32.3	78.0	132.2	45.5	169.3	קופת חולים כללית
19.4	36.2	55.2	4.2	9.1	51.7	65.1	36.2	79.5	קופת חולים מאוחדת
86.9	27.4	51.9	1.1	36.7	123.1	121.8	33.2	116.7	קופת חולים מכבי
-	7.4	31.5	-	13.3	18.7	49.8	38.4	99.1	קופת חולים לאומית
165.7	46.2	72.2	7.8	30.0	82.5	118.1	41.2	143.7	סך הכול
שנת 2024									
246.6	52.5	87.9	12.7	14.4	108.8	129.4	41.4	146.0	קופת חולים כללית
20.7	36.8	48.6	6.9	10.8	41.4	68.6	33.5	65.3	קופת חולים מאוחדת
10.5	6.0	54.8	-	33.0	123.0	118.1	32.6	103.7	קופת חולים מכבי
-	4.8	31.9	-	10.0	11.9	59.9	40.9	82.8	קופת חולים לאומית
149.8	36.2	72.2	8.1	18.4	99.6	116.2	38.4	123.6	סך הכול
1.7	1.0	1.9	2.0	-0.2	1.5	1.4	1.2	1.3	שיעור השינוי בשנים 2024-2020

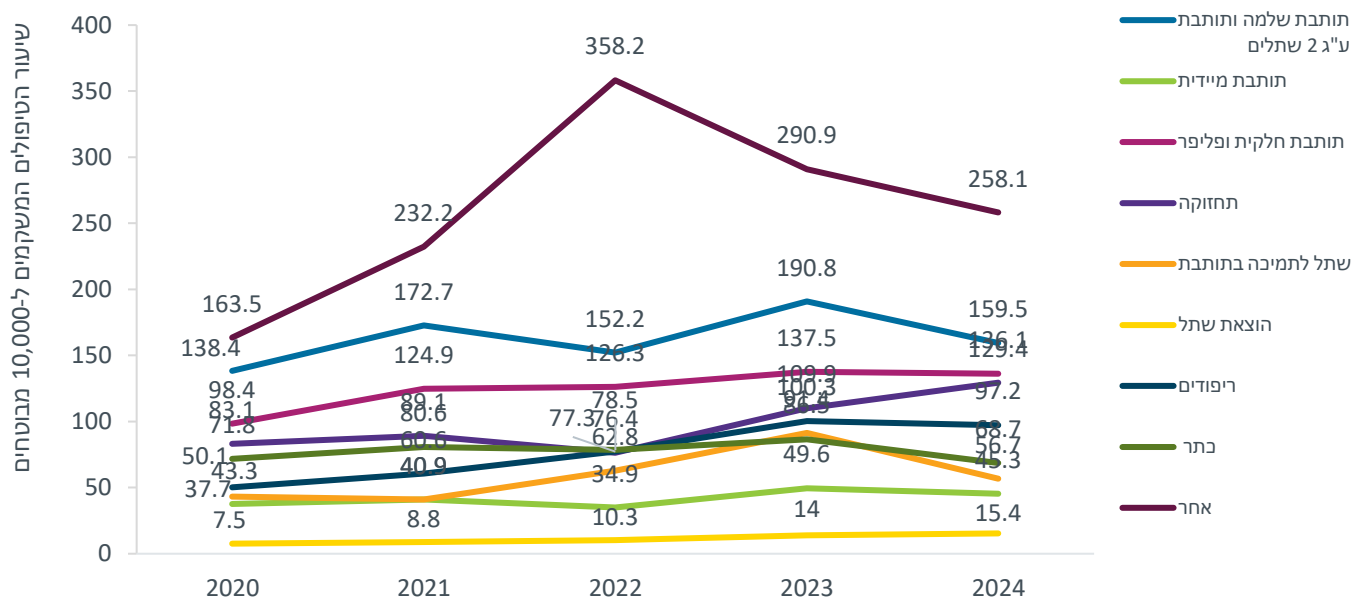
[^] בטיפולים אלו נכללים: תיקון שברים, חידוש בסיס והחלפת אטצ'מנט.

^{^^} בטיפולים אלו נכללים: אלבאלופלסטיקה, העמקת הווסטיבולום, התאמות ושיופים לתותבת, החלפת גומיות, כתר זמני מבושל, כיפת שורש

וצילום סי-טי.

בתרשים 7 ובלוח 7 מוצג שיעור הטיפולים המשקמים ל-10,000 מבטחים לפי פירוט סוגי הטיפולים. **מתרשים 7** עולה שבשנים 2020-2024 חלה עלייה חדה בשיעור הטיפולים המוגדרים "אחר"² (מ-163.5 ל-258.1), בשיעור טיפולי תותבת שלמה ותותבת על גבי שני שתלים (מ-138.4 ל-159.5) ובשיעור תותבת חלקית ופליפר (מ-98.4 ל-136.1). בשאר הטיפולים ניכרת עלייה מתונה או יציבות. **בלוח 7** מפורט שיעור הטיפולים ל-10,000 מבטחים בני +80 בכל קופת חולים לפי שנים. בדומה לשיעור המטופלים ב**לוח 6**, גם בלוח זה עולה כי שיעור הטיפולים בקופת חולים מכבי גבוה מזה בשאר הקופות במרבית הטיפולים בשנתיים הראשונות, ובשנתיים לאחר מכן (2024-2022) גבוה גם שיעור הטיפולים בקופת חולים כללית.

תרשים 7: שיעור הטיפולים המשקמים ל-10,000 מבטחים בשנים 2020-2024 בכל קופות החולים, לפי סוג טיפול

² בטיפולים אלו נכללים: אלבאולופלסטטיקה, העמקת הווסטיבילום, התאמות ושיופים לתותבת, החלפת גומיות, כתר זמני מבושל, כיפת שורש וצילום סי-טי.

לוח 7: שיעור הטיפולים המשקמים ל-10,000 מבוטחים בני 80+ בשנים 2020-2024 לפי סוג טיפול, קופת חולים ושנים

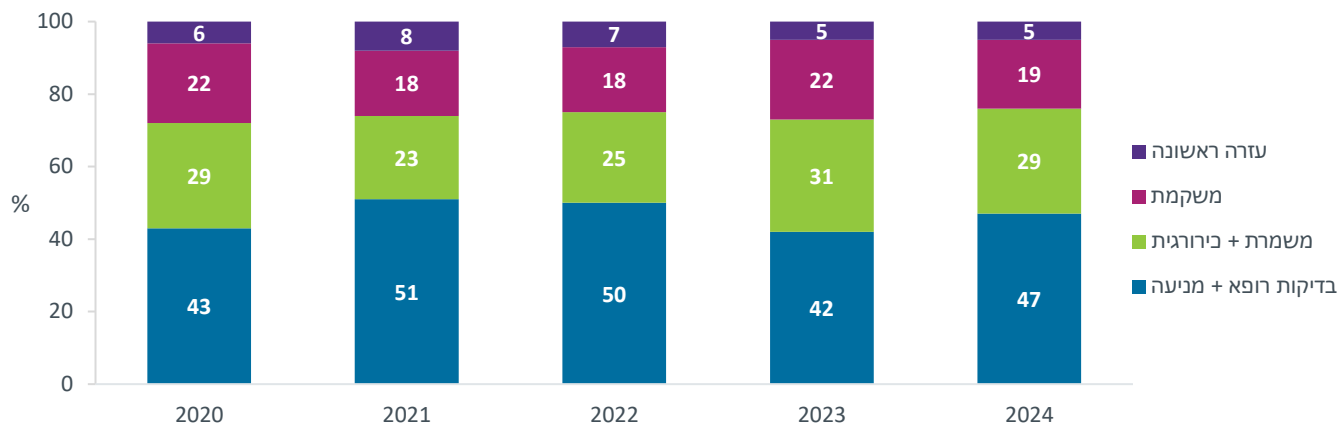
שנת 2020	קופת חולים כללית	129.3	34.3	91.4	33.8	33.7	6.9	46.8	57.0	138.2
שנת 2021	קופת חולים כללית	146.0	38.7	112.1	46.3	46.8	12.4	59.8	72.0	246.4
שנת 2022	קופת חולים כללית	173.3	46.2	137.6	52.3	72.8	15.0	88.8	103.0	315.1
שנת 2023	קופת חולים כללית	227.5	56.1	155.7	99.9	100.3	21.8	125.6	103.6	412.6
שנת 2024	קופת חולים כללית	189.8	48.0	153.1	165.4	46.2	24.5	119.9	90.7	421.3
שיעור השינוי בשנים 2024-2020		1.1	1.2	1.4	1.5	1.3	2.1	1.9	0.0	1.6
קופת חולים מאוחדת	115.8	104.7	88.5	79.6	37.9	22.5	1.7	53.8	82.9	60.4
קופת חולים מכבי	165.2	261.2	40.7	130.9	260.5	81.9	12.7	59.4	120.3	304.3
קופת חולים לאומית	110.2	26.1	14.4	43.6	4.3	18.1	0.0	26.6	12.8	13.8
סך הכול	138.4	172.7	40.9	98.4	83.1	43.3	7.5	50.1	71.8	163.5
קופת חולים מאוחדת	104.7	104.7	44.0	79.6	37.9	22.5	1.7	53.8	82.9	60.4
קופת חולים מכבי	261.2	261.2	40.7	130.9	260.5	81.9	12.7	59.4	120.3	304.3
קופת חולים לאומית	110.2	26.1	14.4	43.6	4.3	18.1	0.0	26.6	12.8	13.8
סך הכול	172.7	172.7	40.9	98.4	83.1	43.3	7.5	50.1	71.8	163.5
קופת חולים מאוחדת	111.9	111.9	42.2	79.6	37.9	22.5	1.7	53.8	82.9	60.4
קופת חולים מכבי	126.8	126.8	-	130.9	260.5	81.9	12.7	59.4	120.3	304.3
קופת חולים לאומית	101.0	101.0	43.0	43.6	4.3	18.1	0.0	26.6	12.8	13.8
סך הכול	152.2	152.2	34.9	98.4	83.1	43.3	7.5	50.1	71.8	163.5
קופת חולים מאוחדת	117.5	117.5	42.9	79.6	37.9	22.5	1.7	53.8	82.9	60.4
קופת חולים מכבי	138.7	138.7	36.6	130.9	260.5	81.9	12.7	59.4	120.3	304.3
קופת חולים לאומית	150.3	150.3	47.3	43.6	4.3	18.1	0.0	26.6	12.8	13.8
סך הכול	190.8	190.8	49.6	98.4	83.1	43.3	7.5	50.1	71.8	163.5
קופת חולים מאוחדת	95.2	95.2	40.0	79.6	37.9	22.5	1.7	53.8	82.9	60.4
קופת חולים מכבי	121.8	121.8	39.4	130.9	260.5	81.9	12.7	59.4	120.3	304.3
קופת חולים לאומית	124.7	124.7	50.9	43.6	4.3	18.1	0.0	26.6	12.8	13.8
סך הכול	159.5	159.5	45.3	98.4	83.1	43.3	7.5	50.1	71.8	163.5

^ בטיפולים אלו נכללים: תיקון שברים, חידוש בסיס והחלפת אטצ'מנט.

^^ בטיפולים אלו נכללים: אלבאולפולסטיקה, העמקת הווסטיבולום, התאמות ושיופים לתותבת, החלפת גומיות, כתר זמני מבושל, כיפת שורש וצילום סי-טי.

בתרשים 8 מוצג חלקם של סוגי הטיפולים מכלל הטיפולים בקופות החולים בשנים 2020-2024, ובהם טיפולים משקמים. מן התרשים עולה כי חלקם של טיפולי עזרה ראשונה גדל עד שנת 2021 ואחריה הוא קטן. חלקם של בדיקות רופא וטיפולי מניעה גדל עד שנת 2022 ואחריה קטן, ואילו בטיפולים המשמרים והכירורגיים יש מגמה הפוכה – חלקם קטן ואז גדל.

תרשים 8: הרכב סוגי הטיפולים בשנים 2020-2024 בכל קופות החולים (כולל טיפולים משקמים; באחוזים)

5. מגבלות המחקר

סמוך לתחילת הרפורמה פרצה מגפת הקורונה שבה הוטלו בישראל הגבלות תנועה וסגרים להתמודדות עם המגפה. בתקופה זו הייתה שמירה קפדנית על בריאות הזקנים, בייחוד בשנת 2020 בחודשי המגפה הראשונים, שבהם הם התבקשו להישאר בבתיהם ולהימנע מביקור במרפאות לטיפול שיניים. גם לאחר שחזרו המרפאות לפעילות מיעטו זקנים להגיע אליהן מחשש להידבק בנגיף. הדבר התבטא בירידה בשיעורי המטופלים והטיפולים, הגביל את האפשרות לבחון את השפעת הרפורמה על צריכת השירותים הדנטליים באוכלוסיית הזקנים והקשה את הסקת המסקנות על השפעת הרפורמה בתחילת הדרך.

מגבלה אחרת קשורה לנתונים שהועברו לצוות המחקר מקופות החולים; הנתונים לא חולקו לפי אזור גאוגרפי ומאפיינים חברתיים-כלכליים, ולכן לא הייתה אפשרות לנתח את הממצאים לפי מאפיינים אלו. נוסף על כך רק חלק מן הנתונים מקופות החולים היו רבעוניים וחלקם היו שנתיים, לכן התאפשרה רק הצגת נתונים שנתיים ולא רבעוניים, כלומר בדיקת המגמות התאפשרה על פני שש נקודות זמן בלבד.

6. סיכום, דיון והמלצות

6.1 סיכום ודיון

מטרת המחקר הייתה לבחון את דפוסי השימוש של הזקנים בשירותים דנטליים במסגרת הרפורמה בשש השנים הראשונות ליישומה. במחקר הקודם, שנערך בתחילת יישום הרפורמה, נמצא כי בהיערכות הקופות לישום הרפורמה נכללו הכשרות רלוונטיות לרופאי השיניים בשל הצורך לטפל בזקנים וכי נעשו פעולות לפרסום הרפורמה בקרב אוכלוסייה זו, בין היתר במודעות, בעלוניו ובמדיה על ידי הצוות הרפואי במרפאות והנהלת השירות. עם זאת לא נוספו מרפאות ייעודיות לקראת הגידול הצפוי במספר המטופלים (ברג-ורמן ואח', 2023). במחקר הנוכחי, שהוא המשכו של המחקר הקודם, נמצא כי בין השנים 2019 ל-2024, שש השנים הראשונות ליישום הרפורמה, חלה עלייה ניכרת במספר הזקנים שקיבלו טיפול במסגרת הרפורמה מ-46 אלף ל-129 אלף, המשקפת עלייה מ-10% ל-17% באחוז הזכאים שפנו לקבל טיפול מכלל הזכאים בקבוצת הגיל המתאימה. נוסף על כך במחקר שנערך בקרב אוכלוסיית הזקנים בתחילת שנת 2020, נמצא כי רוב בני ה-75+ לא היו מודעים לרפורמה בבריאות השן שנועדה להם (ברג-ורמן ואח', 2020). בניתוח רב-משתנים בפיקוח על המשתנים "קופת חולים" ו"סוג טיפול" נמצא כי עיקר העלייה נבע מהוספת קבוצת הגיל 72-74 בשנת 2022 **שבה שיעור השימוש בשירותים הדנטליים היה גבוה יחסית**. נמצא גידול בשיעור המטופלים שקיבלו טיפול כלשהו, ועלייה בולטת נמצאה בשיעור המטופלים ל-1,000 מבוטחים שקיבלו טיפולי מניעה (כ-170%) ועזרה ראשונה (120%). עלייה נמצאה גם בשיעור המטופלים שקיבלו טיפולים כירורגיים (כ-80%) וטיפולים משמרים (כ-60%) בשנים 2019-2024. ההסבר לעלייה בשיעור המטופלים בעזרה ראשונה בשנים 2019-2021 הוא ככל הנראה מטופלים זקנים שלא טופלו קודם או שדחו את הטיפול בגלל מגפת הקורונה עד שהתעוררו כאבים בשיניים. העלייה בשיעור המטופלים שנבדקו על ידי רופא בשנים 2019-2022 משקפת ככל הנראה התרחבות של היקף הייעוץ הטלפוני שנתנו רופאי שיניים לצורך אבחון צורכי המטופלים והפנייתם לטיפול המתאים.

מגמות דומות נמצאו בשיעור הטיפולים שניתנו – עלייה חדה בשיעור טיפולי העזרה הראשונה ל-1,000 מבוטחים ובטיפולי מניעה (של כ-110% בכל אחד). ממצא זה תואם את המלצות ארגון הבריאות העולמי (WHO). הארגון הדגיש את חשיבות הפיתוח של תוכניות לבקרת מחלות, למניעתן ולהתערבות בקרב אוכלוסיות פגיעות כגון זקנים, שכן יש להן השפעות על הבריאות הכללית (Peterson & Yamamoto, 2005). זאת ועוד, נמצאו עליות בשיעור טיפולים משמרים ובשיעור טיפולים כירורגיים (עלייה של כ-70% בכל אחד) ועלייה בשיעור בדיקות רופא (של כ-50%). יצוין כי הטיפולים המשקמים הם חלק נכבד מן הטיפולים הדנטליים הניתנים לזקנים (ברג-ורמן ואח', 2020), והם כלולים ברפורמה מאוקטובר 2019. ממחקר זה עלה כי בין השנים 2020-2024 הייתה עלייה בשיעור הטיפולים המשקמים ל-10,000 מבוטחים בני 80+ (של כ-50%).

ממחקר להערכת הרפורמה בבריאות השן אצל ילדים שנערך בשנת 2013 ומדוח של משרד הבריאות עלה כי 33%-45% מכלל הילדים בני 2-12 מיצו את זכותם לקבלת שירות במרפאות קופות החולים (אשכנזי ואח', 2016; משרד הבריאות, 2015). לפי מחקר של ג'אראללה ואח' (Jarallah et al., 2022), בין שנת 2011 לשנת 2020 הייתה עלייה מ-18.3% ל-35.4% בשיעור מיצוי השירות של

ילדים (אין נתונים על השימוש בשירותים דנטליים לילדים בשנים שלפני החלת הרפורמה). ככל הנראה הממצא מעיד על למידה הדרגתית של הזכויות בציבור במסגרת הרפורמה. עוד נמצא כי בשנים הראשונות ליישום הרפורמה היו הטיפולים המשמרים נפוצים, אך במשך השנים הלך ועלה חלקם של הטיפולים המונעים מסך הטיפולים, ובשנת 2024 הוא 58% (Domb-Herman et al., 2024). עלייה בשיעור המקבלים טיפולי מניעה נמצאה גם במחקר הנוכחי בקרב האוכלוסייה המבוגרת.

לסיכום, נמצא גידול של 180% (כי 2.8) במספר המטופלים הזקנים שקיבלו טיפולים דנטליים בשש השנים הראשונות לרפורמה. עלייה זו מתבטאת בכל סוגי הטיפולים – מ-40% (בשיעור המקבלים בדיקות רופא) ועד 170% (בטיפולי מניעה). זאת ועוד, מן המחקר עלה כי אחוז המטופלים מכלל האוכלוסייה הזכאית (לפי **לוח** בנספח א) עלה מ-10.3% בשנת 2019 ל-17.0% בשנת 2024. אולם שיעור זה עדיין נמוך, שכן מרבית הזכאים לקבלת טיפול במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי אינם פונים למרפאות הציבוריות של קופות החולים לטיפולי שיניים.

6.2 המלצות לקובעי המדיניות

1. יש להמשיך בפעולות להגברת המודעות להחלת הרפורמה ולהדגיש את יתרונותיה לבריאות השן בקרב האוכלוסייה הזכאית.
2. יש לערוך מחקר המשך על דפוסי הצריכה של שירותים דנטליים בקרב זקנים כדי לעקוב אחר המגמות שזוהו במחקר זה וכן לבחון את נקודת מבטם של המטופלים על טיפולי השיניים שהם מקבלים – חסמים לקבלת השירות, הסיבות להעדפת רפואה פרטית, מעבר מרופא פרטי לרופא קופת חולים ולהפך ועוד.

עוד פרסומים של המכון בנושא

ברג-ורמן, א., קרמל-שיפמן, א', שדה, ש., זוסמן, ש.פ., ונטפוב, ל. (2023). היערכות קופות החולים לרפורמה בבריאות השן לזקנים. דמ-938-23.

ברג-ורמן, א., קרמל-שיפמן, א', זוסמן, ש.פ., ונטפוב, ל. (2020). מצב בריאות הפה ושימוש בשירותים דנטליים בקרב בני 65+ בישראל. דמ-831-20.

אשכנזי, י., ינקלביץ, א., זוסמן, ש. ונטפוב, ל. (2016). דפוסי שימוש והתנסויות של ילדים בשירותי רפואת שיניים בעקבות הרפורמה בתחום זה בישראל. דמ-710-16.

ברג-ורמן, א., זוסמן, ש.פ., וחורב, ט. (2001). היבטים חברתיים וכלכליים של רפואת שיניים בישראל בעידן חוק ביטוח בריאות ממלכתי. דמ-359-01.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון: brookdale.jdc.org.il

מקורות

- אשכנזי, י., ינקלביץ, א., זוסמן, ש. ונטפוב, ל. (2016). דפוסי שימוש והתנסויות של ילדים בשירותי רפואת שיניים בעקבות הרפורמה בתחום זה בישראל. דמ-710-16. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/patterns-utilization-experiences-children-dental-care-following-reform-dental-care-israel/>
- ברג-ורמן, א., זוסמן, ש"פ וששון, א. (2016). צרכים דנטליים של קשישים נזקקים בישראל – ניתוח נתונים מתוכנית "חיוך מחדש". גרונטולוגיה וגריאטריה, 43(1), 93-104.
- ברג-ורמן, א., זוסמן, ש"פ וחורב, ט. (2004). מצב בריאות השיניים של זקנים בישראל ודפוסי השימוש שלהם בשירותי בריאות השן. גרונטולוגיה, 31(1), 43-54.
- ברג-ורמן, א., חורב, ט. וזוסמן, ש"פ (2001). היבטים חברתיים וכלכליים של רפואת השיניים בישראל בעידן של ביטוח בריאות ממלכתי. דמ-359-21. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/social-and-economic-aspects-of-dental-care/>
- ברג-ורמן, א., קרמל-שיפמן, א., זוסמן, ש"פ ונטפוב, ל. (2020). מצב בריאות הפה ושימוש בשירותים דנטליים בקרב בני 65+ בישראל. דמ-831-20. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/use-of-dental-services-by-older-adults/>
- ברג-ורמן, א., קרמל-שיפמן, א., שדה, ש., זוסמן, ש. ונטפוב, ל. (2023). היערכות קופות החולים לרפורמה בבריאות השן לזקנים. דמ-938-23. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. <https://brookdale.jdc.org.il/publication/health-plan-preparation-for-policy-reform-in-elder-dental-care/>
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (2013). הסקר החברתי 2013. <https://www.cbs.gov.il/he/publications/Pages/2015/>
- מבקר המדינה. (2015). שירותי בריאות השן (דוח שנתי 165). משרד הבריאות.
- Adut, R., Mann, J., & Sgan-Cohen, H. D. (2004). Past and present geographic location as oral health markers among older adults. *Journal of Public Health Dentistry*, 64(4), 240-243.
- Berg-Warman, A., Mevorach, G., Shnoor, Y., Be'er, S., & Brodsky, J. (2018, 27-28 September). *Active ageing in Israel: Gaps between the centre of the country and the periphery over the past decade* [Conference session]. Second International seminar on AAI, Spain.
- Berg-Warman, A., Schiffman, I. K., Zusman, S. P., & Natapov, L. (2021). Oral health of the 65+ age group in Israel-2020. *Israel Journal of Health Policy Research*, 10(1), 1-10. <https://doi.org/10.1186/s13584-021-00494-6>

- Domb-Herman, H., Dadosh, H., Dekel, D., Yellon, D., Zusman, S. P., & Natapov, L. (2024). The child dental care reform in Israel – Service uptake from 2011 to 2022. *Israel Journal of Health Policy Research*, 13(1), 61. <https://doi.org/10.1186/s13584-024-00630-y>
- Jarallah, M., Herzallah A., Domb-Herman H., Dekel-Markovits D., & Natapov L. (2022, March 30). *A decade of dental care reform in Israel - Service uptake by children between 2011-2020* [Conference session]. The 14th annual conference on health policy, Tel Aviv, Israel.
- Mann, J., Mersel, A., & Gabai, E. (1985). Dental status and dental needs of an elderly population in Israel. *Community Dent Oral Epidemiol*, 13, 156-158.
- Natapov, L., Berg-Warman, A., Schiffman, I. K., & Zusman, S. P. (2022). Dental services utilization by over 65 years old in Israel in 2020. *OBM Geriatrics*, 6(4).
- Natapov, L., Kushnir, D., Goldsmith, R., Dichtiar, R., & Zusman, S. P. (2018). Dental status, visits, and functional ability and dietary intake of elderly in Israel. *Israel Journal of Health Policy Research*, 7(58). doi: 10.1186/s13584-018-0252-x
- Peterson, P. E., & Yamamoto, T. (2005). Improving the oral health of older people: The approach of the WHO Global Oral Health Programme. *Community Dent Oral Epidemiology*, 33(2), 81-92.
- World Health Organization. (1992). *Recent advances in oral health* (WHO Technical report series N. 826). WHO.
- Zusman, S. P., Kushnir, D., Natapov, L., Goldsmith, R., & Dichtiar, R. (2016). Oral health-related quality of life in the elderly in Israel--Results from the national health and nutrition survey of the elderly 2005-2006. *Oral Health and Preventive Dentistry*, 14(2),117-123. doi:10.3290/j.ohpd.a34998.

נספח א: מספר מבוטחים לפי גיל, קופות חולים ושנים

מכבי	לאומית	כללית	מאוחדת	סך הכול	
					שנת 2019
72,949	21,644	189,118	28,993	312,704	84-75
24,370	8,781	91,085	9,760	133,996	+85
97,319	30,425	280,203	38,753	446,700	סך הכול
					שנת 2020
77,150	21,919	193,223	30,617	322,909	84-75
25,939	8,925	92,064	10,222	137,150	+85
103,089	30,844	285,287	40,839	460,059	סך הכול
					שנת 2021
85,332	22,952	201,452	33,124	342,860	84-75
27,992	9,175	93,405	10,978	141,550	+85
113,324	32,127	294,857	44,102	484,410	סך הכול
					שנת 2022
93,587	24,208	211,723	36,230	365,748	84-75
30,397	9,625	94,238	11,783	146,043	+85
123,984	33,833	305,961	48,013	511,791	סך הכול
					שנת 2023
52,043	13,898	101,156	20,666	187,763	75-72
101,206	25,591	220,348	39,098	386,243	84-75
33,629	10,054	96,455	12,779	152,917	+85
186,878	49,543	417,959	72,543	726,924	סך הכול
					שנת 2024
53,919	14,308	101,968	21,230	191,426	75-72
109,753	26,816	229,864	42,169	408,602	84-75
36,454	10,292	96,849	13,602	157,197	+85
200,126	51,416	428,681	77,001	757,224	סך הכול